

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 27.

V Ljubljani, 6. malega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavljane po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: V svoji tiskarni. — Naš denarni zavod. — Častiljubje in njega pomen za vzgojo in pouk v ljudski šoli. — Pripravljalni tečaj za meščanske šole. — Pravila „Učiteljskega tiskovnega društva“ v Ljubljani, registrirane zadrage z omejenim poročtvom. — Oblast — učitelj. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

V svoji tiskarni.

Današnja številka našega lista je prva, ki je tiskana v naši tiskarni. In tudi slovensko učiteljstvo je prvo v Avstriji, ki ima svojo tiskarno. Ta pridobitev je za nas in pa nadaljni razvoj naše organizacije največjega pomena. Da vedo to tudi naši so-vražniki, dokazuje sobotni „Slovenec“, ki se že zaganja v to naše najmlajše podjetje. To je dokaz nevoščljivosti, a obenem tudi najlepše priporočilo.

O pomenu učiteljske tiskarne se nam ne zdi potrebno obširneje razpravljati, ker je njen pomen očitiden in vsakemu zavednemu članu našega stanu umljiv brez vsakega dokazovanja. Naša organizacija izdaja troje listov, ki so nam jih doslej tiskale druge tiskarne. „Učiteljski Tovariš“ se je preselil že sedaj v učiteljsko tiskarno, z novim letom se preselita vanjo tudi „Zvonček“ in „Popotnik“. Dotlej bo naša tiskarna urejena najmoderneje, da ji bo moči ustrezati vsem zahtevam in vsem naročilom. Imamo tudi „Slovensko Šolsko Matico“, ki jo vzdržuje učiteljstvo in ki bo brez dvoma tudi tiskala svoje publikacije v naši tiskarni. V naših šolah potrebujemo leto za letom ogromno šolskih tiskovin, ki so jih izdelovale druge tiskarne. Prejšnjo Šebrovo tiskarno v Postojini so vzdrževale izvečine šolske tiskovine. Zavedno učiteljstvo bo sedaj vedelo, kje naj naroča svoje potrebščine. Geslo „Svoji k svojim!“ mora priti sedaj do popolne veljave. Koliko je učiteljev, ki so občinski tajniki! In koliko je tiskovin, ki jih rabijo v občinskih uradih! Tudi tu ima učiteljstvo dovolj ugodne prilike, da podpira naše podjetje. Imamo svoj „Ročni zapisnik“, svojo „Mladinsko knjižnico“. Učiteljstvo je član premnogih narodnih, gospodarskih, kulturnih društev in zadrug. In vsa ta društva in te zadrage bodo morala upoštevati naše podjetje ter nam izročati v izdelovanje svoje potrebščine, ako hočejo, da jih bo učiteljstvo podpiralo tudi še nadalje. Roka umiva roko.

Z veseljem je pozdravilo učiteljstvo vest, da smo osnovali „Učiteljsko tiskovno društvo“, še z večjim veseljem je sprejelo poročilo, da si je to društvo kupilo tiskarno. Prepričani smo, da ji bodo dohajala obila naročila od vseh strani, koder deluje zavedno slovensko učiteljstvo. Zato nimamo nobene skrbi, da bi

to naše podjetje ne vspevalo in da bi se kapital, vložen vanje, ne obrestoval. Preverjeni smo, da se kmalu temu podjetju pridružijo še druga, ki so v neposredni zvezi s tiskarsko obrtjo. Tako se razvije učiteljska tiskarna do uglednega zavoda, ki bo naši organizaciji sploh in njenim članom posebej mogočna in čvrsta opora.

Priporočamo učiteljstvu, naj pazno prečita pravila „Učiteljskega tiskovnega društva“, ki jih priobčujemo v današnji številki. Iz njih se prepriča, da je naše podjetje zasnovano na reelni, solidni podlagi. Začetek je storjen. Naši zanamci bodo pa šele vedeli prav ceniti delo tistih tovarišev, ki so nam ustanovili to društvo in pridobili tiskarno.

Svojo tiskarno bomo uredili tako, da bo mogla konkurirati z vsakim drugim enakim podjetjem. Pošteni izdelki in nizke cene bodo opravičevali zaupanje naročnikov.

Tako smo storili velik korak naprej. Napredno učiteljstvo zmeraj dela in dela in jači svojo samopomoč. Poleg hranilnice in tiskarne rabimo sedaj najnujnejše svoj učiteljski konvikt, da nam bo mogoče to, kar že imamo, in to, kar še ustanovimo v bližnji bodočnosti, spraviti pod svojo streho!

Čez osem let praznuje naša „Zaveza“ svojo petindvajsetletnico. Ako zastavi učiteljstvo vse svoje sile, lahko že tedaj obhajamo to slavlje v svojem domu, kamor prenesemo vsa svoja podjetja.

In to je lahko mogoče. Treba je samo vztrajnega in neprestanega dela.

Pri tej priliki lepo zahvaljamo „Narodno tiskarno“, ki je doslej tiskala naš list. Dolgo vrsto let smo imeli v nji varno zavetje, da se je mogel naš list iz skromnosti pospeti do današnjega ugleda. Tamkaj so nam vedno prijazno postregli, in tudi „Narodna tiskarna“ ima svoje zasluge, da se je naš list tako razvil.

Svoje naročnike prosimo naj bodo redni v plačevanju naročnine in naj nam pridobivajo novih članov. Tako bo napredoval tudi naš list, kar bo sedaj toliko lažje, ker ga tiskamo v svoji tiskarni.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca rženega cveta 1906 K 151.440.07.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Častiljubje

in njega pomen za vzgojo in pouk v ljudski šoli.

Lastne in tuje misli o konferenčnem vprašanju z dnevnega reda uradnih skupščin za šolske okraje Ptuj, Ormož, Rogatec, Ljutomer in Gornja Radgona.

Priobčil Anton Kosi Središče.

(Konec.)

III.

Otrok teži v šoli po učiteljevem pa tudi po priznanju svojih součencev. Ves njegov nagon časti meri na to. Ta nagon pa je v šolskem delovanju in pri vzgoji sploh jako važen. Zakaj on ponuja učitelju, ako ga prav izkorišča, najboljše sredstvo, s katerim zbujajo v učencih veselje do učenja. Pri skupnem delovanju v šoli stori nagon časti, da začno učenci tekmovati med seboj, se izkušati. Kjer otroci svojega učitelja spoštujejo in ljubijo, se kar izkušajo, kdo mu bolj ustreže z marljivim učenjem in lepim vedenjem in si tako pridobi njegovo zadovoljnost in priznanje. Učitelj naj torej le pridno neguje nagon časti in modro naj ga vnema, vodi in uporablja a skrbno naj pazi, da se ne prevrže v častilakomnost in pohlep. S častiljubjem sta v prav tesni zvezi plačilo in kazen ali hvala in graja.

Pri tem se je učitelju držati previdno kolikor mogoče srednje poti, zakaj zaradi prepogoste hvale se v boljših in nadarjenejših učencih častiljubje kaj lahko izprevrže v precejšnje samega sebe, dočim more v slabo nadarjenih, lenih ali porednih otrokih prevelika graja (zmerjanje itd.) ali preostra kazen učiteljeva zadušiti še zadnjo iskrico častiljubja.

Učitelj naj nadarjenemu, marljivemu otroku sicer ne vzkrati zasluženega priznanja, toda omejuj se samo na dotično storitev ali delo, nikar pa ne hvali učenca kar vobče. Čim manj izrečnega priznanja izkazuje vzgojitelj gojencu, tem lepše se razvija v njem čuvstvo častiljubja, takega otroka se polasti polagoma nehote zavest, da je vsakega človeka dolžnost, delati dobro zaradi dobrega, ne pa zaradi hvale in priznanja. Ako opazi učitelj pri kakem učencu, da se bliža poti, ki vodi k precejšanju samega sebe, naj mu dokaže, kako pomanjkljivo je še njegovo znanje in kako slabotna njegova moč. Dobro je tudi, ako izkuša učitelj čuvstvo časti nasloniti na versko podlago, opozarjajoč učence, da je to človeku prva in prava čast, ako ugaja Bogu. Kdor bi le ljudem ugajal, a bil zaradi svojega življenja in ravnanja zopern Bogu, njemu bi človeška hvala in zemeljska čast celo nič ne koristila za večnost. Take in slične opombe lahko opira učitelj na razne primerne pregovore, izreke in pametnice, kakršnih nam ponujajo nekaj naše šolske knjige, nekaj pa jih je raztresenih po raznih naših mladinskih knjižicah.

Tu navedem samo nekatere:

O človek, spoznaj, da veliko si vreden,
a svoje veličje imaš od Boga,
le bodi ponosen, a v tem, da si zgleden —
gorje mu, kdor sebe ceniti ne zna. „Internus.“

Med vsemi čednostmi je ponižnost najlepša, ker ne želi svoje časti in slave, a je vendar ima obilo.

Ponižnost je krasna cvetlica, ki cvete na skrivnem, a njen duh se razširja daleč naokrog.

Ponižnost gre pred častjo, napuh pred padcem.

Ponižnost ja Bogu in ljudem ljuba.

Kdor sam sebe preveč ne ljubi, tega ljubijo drugi.

Ošabnost vodi v zaničevanje in sovraštvo.

Prevzetnost ima gnile stebre.

Napuh, trmoglavost in tako zmes
rodi navadno isti les.

Ne daj prostora napuhu ne v svojem srcu, ne v svojih besedah, zakaj napuh je začetek vsega pognbljenja.

Otroku je treba tudi pojasniti, da ne kaže iskati si priznanja in časti zaradi takih reči, pri katerih on nima nikakega zaslužnja, n. pr. zavoljo denarja ali bogastva staršev, zaradi lastne nadarjenosti, telesne lepote itd. Prava čast je ona, ki smo si jo pridobili z lastnim prizadevanjem, delom in trudom.

Znana resnica je, da brez grajanja in kaznovanja učitelj v šoli ne more izhajati. Zdaj zadene to tega, zdaj onega otroka. Pri tem je treba učitelju zopet previdnosti in pravega pedagoškega takta. Vedeti mora, da neprestana graja ne dožene nikoli svojega namena, marveč otroka le zbega. Vsaka neopravičeno stroga ali kruta, poniževalna sodba učiteljeva oskruni otrokovo častiljubje, zlasti pa velja to o psokah. Učitelj, ki mu je do časti pri otrokih, naj se čuva kolikor le mogoče vsake nedostojne besede — psokke — s katero bi utegnil žaliti otroka ali pa tudi njegove starše. Poznal sem učitelja, ki je imel slabo navado, da je otroke v šoli pri vsaki priliki grozno ozmerjal in ošteval, pri tem pa si privoščil tudi starše. „Tvoj oče je falot, potepuh in pijanec, in ti boš še hujši od njega itd.“ Take in slične besede so slišali otroci skoraj vsak dan. Mož je imel gotovo najboljše namene, a ko je prišel v ogenj, je segel po sredstvu, s katerim ni dosegel nič drugega, nego nakopal si je med prostim ljudstvom svojega šolskega okoliša vse polno sovražnikov; ti so se zvezali z nekaterimi „veljaki“ ter potem temu učitelju izkopali — prezgodnji grob. Mož bi še lahko danes živel in deloval v šoli, a je umrl že pred 15. leti.

Brez telesnega strahovanja vzgojitelj časih ne more izhajati, in najsi je v šolski odgoji prepovedano, so posledice te kazni čisto vendarle čudovite. Toda ako se rabi to sredstvo prepogosto, izgubi bolj kakor vsaka druga kazen svoj učinek ter vpliva celo pogubno, ker stori otroka apatičnega ter zamori v njem še zadnjo trohico častiljubja.

Sploh pa gre pomniti: Ako pri otroku moč udarca izda več nego resni opomin učiteljev, tedaj gojenčevo častiljubje gotovo ni najbolje razvito, in vzgojitelji bodi to opomin, da resno preudarja, kako dovesti tega otroka na pravo naravno pot, kako ga storiti sprejemljivega za sodbo in mnenje njegove okolice.

Kako je učitelju v tem oziru postopati? Odgovor na to vprašanje je kajpada težji nego vprašanje samo. Predvsem je zbuditi v takem otroku samočutje, zavest njegove lastne moči, in sicer po občutku znanja. Preštudiraj temeljito otroka ter prični pri pouku z njim ondi, kjer najdeš zalogo (in najsi je ta še tako majhna) njegovega znanja. Zgled cestnega jarka, ki ga je

deček preskočil, ti bodi migljaj za postopanje v tem oziru. Dajava za skok ne sme biti prevelika, marveč primerna otrokovi moči. To da pogum, to zbudi samočutje. A pri tem naj ne manjka po storjenem delu tudi primerne pohvale. Tukaj je na mestu! Ako bomo v tem oziru postopali taktno in vztrajno, dovedemo tudi takega otroka prej ali slej gotovo do tega, da svojih dolžnosti ne bo izpolnjeval iz strahu pred kaznijo: izpodbujevalna in priznalna beseda učiteljeva mu postane gonilna moč pri njegovem prizadevanju in delu, in ako smo pri gojencu dosegli to, smo zbudili v njem tudi samočutje in iz njega izhajajoče častiljubje.

Kdor se peča s šolsko odgojo, se je gotovo uveril, da se nahaja v šoli poleg otrok s premalo razvitim samočutjem in častiljubjem (takšni so navadni dečki!) tudi mnogo takih, ki imajo na videz premočno razvit čut častiljubja. To so izvečine deklice. Neizmerno so občutljive, vsaka najmanjša opomba, bodisi da pride iz ust učiteljevih ali pa jo izgovori kaka součenka, jih neizrečeno užali. Tej preveliki občutljivosti je treba nasprotovati z vsemi mogočimi sredstvi, sicer jim ta slaba lastnost povzroči v poznejšem življenju marsikatero neprijetno uro. Tukaj je treba počakati trenutka, da taka občutljivka sama razžali katero svojih tovaršic — taki slučajji pri teh naravah niso redki — potem se jo opozori na to, da ni lepo, ako se kdo kaže zaradi vsake malenkosti užaljenega, sam pa z namenom druge žali.

Toda ne le pri otrokih, marveč celo pri odraslih se dobe čisto narave, katerih čuvstvo časti je bolešno občutljivo. Dvoboji so navadno tudi posledice bolešno občutljivega častiljubja.

Naj še končno omenim onih prenapetih sredstev, s katerimi so v pretekli dobi po šolah zbujali in gojili v otrokih na umetni način častiljubje. Sem sodi več sredstev.

Navada je bila, da je učitelj razvrstil otroke po klopih z ozirom na njihovo večjo ali manjšo nadarjenost, pridnost in marljivost. Vsaka šola (često tudi vsak razred) je imela nadalje svojo „zlato“, pa tudi „črno knjigo“. V „zlato knjigi“ so stala imena pridnih, v „črni knjigi“ pa imena porednih otrok. V roko mi je prišla taka „črna knjiga“; v nji sem našel med drugim opombo: „V črno knjigo sem se moral vpisati, ker sem pred naukom na šolsko tablo napisal besede „jaši te vrag“ in šolsko uro sem naprej porinil.

N. N.“

Nekaka izpodbuja k častiljubju so bile v prejšnji dobi tudi javne izkušnje in z njimi v zvezi razdelitev daril. Za javne izkušnje (katere pa novi šolski in učni red prepoveduje) sem vnet s polno dušo, ker take prireditve na lep način zbujajo v starših zanimanje za šolo in za njeno delovanje. Poudarjam pa izrečno: Take izkušnje je treba prav voditi in gojiti, ne pa tako, kakor so se vodile in gojile nekdanj.

Za darila sem le v toliko, da se lahko ob koncu izkušnje porazdele med vse otroke primerni „Spomini“ v obliki lepih in koristnih knjižic.

Pri koncu sem! Ker sem podal samo glavne misli o gojitvi častiljubja v ljudski šoli, zato nisem tvarine obdelal tako korenito, kakor bi si morda marsikdo želel. Tuintam sem zabredel časih tudi nekoliko v stran, a mislim, da so bile i one opombe kolikortoliko v zvezi z mojim predmetom. Vprašanje o negovanju častiljubja v ljudski šoli je važno, pa tudi zanimivo, in marsikaj bi se dalo še o njem povedati. Morda se loti te naloge še kdo drugi, jaz sem se, sestavlja svoje poročilo, opiral na te-le točke:

I Častiljubje, ki sloni na pravilno razvitem samočutju, se pojavlja v naši duši, kadarkoli se uverimo, da našo osebo priznavajo drugi ljudje.

II. Dokler ostane nagon časti v pravih mejah, jako izpodbuja človeka k dobremu ter ga navdušuje za blaga dela.

III. Pri vzgojnem in poučnem delovanju v šoli je nagon časti jako važen faktor, ker je vzrok, da učenci pri skupnem delovanju začno tekmovali med seboj, kar je gotovo le v interesu pravega šolskega napredka.

IV. Zaradi tega in pa z ozirom na dejstvo, da je čast najvažnejši temelj človeške družbe, bodi učitelju skrb, da pridno neguje, vodi in prav uporablja nagon časti.

V. Ker se pa nagon časti kaj lahko prevrže tudi v častilakomnost in pohlep, zato naj učitelj pazi — uporablja ves svoj pedagoški takt — strogo na to, da častiljubje ne dobi boleznega značaja. Da pa ustreže tej zahtevi, naj se

1. pri hvali in graji drži vedno le srednje poti, zakaj prepogosta hvala lahko dovede gojenca v precenjevanje samega sebe, preostra graja (kazen) pa more zadušiti v njem še zadnjo trohico častiljubja.

2. Učitelj naj daje nagonu časti versko podlago, opozarjajoč gojence na prvo in pravo čast, ki je, ugajati Bogu.

3. Dovesti je učitelju otroke do spoznanja, da prave časti ni iskati v rečeh, pri katerih nimamo sami nobenega zaslužnja, n. pr. v bogastvu staršev, v nadarjenosti itd., marveč, da donša pravo čast le lastno prizadevanje, delo in lastni trud.

4. Vsako pretirano, nenaravno sredstvo za vzbujo in gojitev častiljubja se naj v ljudski šoli opusti.

Pripravljalni tečaj za meščanske šole.

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ je podalo c. kr. deželnemu šolskemu svetu v Ljubljani to-le vlogo:

Vdano podpisano vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ se vsoja predlagati visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu nastopno

spomenico.

Z zadovoljstvom je sprejelo slovensko učiteljstvo vest, da je visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje odredilo z odlokom z dne 27. februarja 1906, št. 3419, da se priredi v šolskem letu 1906/7 pripravljalni tečaj za meščanske šole, namenjen v prvi vrsti slovenskemu učiteljstvu.

Toda to zadovoljstvo je hipno izginilo, ko je slovensko učiteljstvo zvedelo, da se bodo predavali v tem tečaju vsi podpisani predmeti — razen matematike — v nemščini.

Slovensko učiteljstvo je prepričano, da je visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje imelo pri osnovanju tega prevažnega tečaja najboljšo voljo, dati slovenskemu učiteljstvu najlepšo priliko, temeljito se pripraviti za meščanskošolski izpit.

Toda visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje je — bodisi zaradi napačnih informacij, bodisi zaradi nepoznanja faktične potrebe slovenskega naroda ravno s tem razpisom grešilo proti členu XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867. l., drž. zak. št. 142, in proti zdravim pedagoškim in psihološkim načelom.

Citirani člen XIX. veli v svojem 2. in 3. oddelku sledeče: „Ednakopravnost vseh deželjskih jezikov v šoli, v uradu in javnem življenju se priznava od strani države. — V deželah, v katerih stanuje več narodnih plemen, naj bodo javna učilišča napravljena tako, da se vsakemu teh plemen dadó potrebni pomočniki za izomiko v svojem jeziku, a da ne bo nikomur sile naučiti se katerega drugega deželnega jezika.“

Kakor že omenjeno, je imenovani tečaj namenjen v prvi vrsti slovenskemu učiteljstvu, ki naj se pripravlja v tem tečaju za pouk na bodočih slovenskih meščanskih šolah. — Po vseh pravih in zdravih pedagoških načelih bodo pa ti tečaji dosegali predpisani smoter le tedaj, ako se bodo predpisani predmeti predavali v slovenščini. Ako slovenskemu učiteljstvu ni dana prilika niti na lastnem učiteljskem se pripraviti na svoj težavni poklic v svojem materinem jeziku, je tembolj upravičeno, naravnost zahtevati, da se mu dá vsaj sedaj priliko, popolniti svoje znanje s pomočjo materinega jezika.

Slovensko učiteljstvo, ki se udeleži tega tečaja, bo vendar prisiljeno polagati eventualne izpite za slovenske meščanske šole v slovenščini. In kje naj sedaj dobi priliko, strokovno se izobraziti v slovenskem jeziku za dotične predmete, ako ne v tem tečaju, kakor zahtevajo predpisi ministrskega ukaza z dne 31. julija 1886. l., št. 6033.

Izgovor, da se morajo ti predpisani predmeti v tem tečaju poučevati edino le v nemščini, ker se naslanjajo na znanje, pridobljeno na obstoječih c. kr. učiteljskih, kjer se podava predpisana snov v večini v nemščini, in izgovor, da bi bilo težko dobiti strokovnih učiteljev, ki bi bili zmožni podavati za te tečaje predpisane predmete v slovenščini, ni nikakor merodajen in ne opravičen.

Ako so si oni slovenski učitelji, ki so prebili dosedaj izpite za slovenske meščanske šole zasebno, samolastno pridobili toliko znanja, da so lahko odgovarjali v dotičnih predmetih v svojem materinem jeziku, toliko lažje bodo podavali dotični strokovni učitelji svoje predmete — kakor rojeni Slovenci — v svojem materinem jeziku.

Z ozirom na vsa ta izvajanja si dovoljuje podpisano vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ kakor tolmač vsega, v tej korporaciji združenega učiteljstva predlagati sledeče:

Visoki c. kr. deželni šolski svet blagovoli, vse potrebno ukreniti, da bo učni jezik na pripravljalnem tečaju za meščanske šole v vseh predmetih — slovenski.

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 25. junija 1906.

Tajnik:
Dragotin Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Pravila

„Učiteljskega tiskovnega društva v Ljubljani, registrovane zadruge z omejenim poroštvom“,

dogovorjena pri ustanovnem obnem zboru dne 11. aprila 1906.

I. Tvrdka in sedež društva.

§ 1.

Tvrdka društva se glasi: „Učiteljsko tiskovno društvo v Ljubljani, registrovana zadruge z omejenim poroštvom“.

Društvo ima svoj sedež v Ljubljani.

II. Namen društva.

§ 2.

Društvo ima namen, pokrivati tiskovne potrebščine svojih članov, predvsem potrebščine pridobitnih in gospodarskih zadrug in z izvrševanjem tiskarske obrti pospeševati pridobitev svojih članov.

Ta namen dosega s tem, da opravlja proti plačilu vse tiskarske posle in izdeluje in dobavlja vsakovrstne izdelke tiskarske obrti.

III. Začetek in nehanje društva.

§ 3.

V društvo se sprejemajo samostojni učitelji in učiteljice in učiteljska društva.

§ 4.

Kdor želi stopiti v društvo, se mora oglašiti pri upravnem svetu, ki dovoljuje ali pa odreka vstop.

Zadružnikov sprejem pa dobi šele tedaj pravno moč, kadar je podpisal pismo pristopnico k društvu, se vpisal v imenik zadružnikov I. rok podpisanega deleža.

Upravni svet sme vrhutega še zahtevati vpisnino od vsakega vstopivšega člana. Visokost vpisnine določa upravni svet.

§ 5.

Kadar je sprejem pravomočen, sprejme zadružnik od društva legitimacijo.

Ta legitimacija obsega:

1. Natančno ime in naslov zadružnika;
2. potrdilo vpisa v imenik zadružnikov;
3. potrdilo vplačil — deleži, vpisnina — ki jih je plačal zadružnik pri sprejemu.

§ 6.

Upravni svet sme iz zadruge izključiti člana, ki izpodkopava na katerikoli način dobro ime ali kredit zadruge, ali izdaja tajnosti zadružnega podjetja.

Razen tega izgubi zadružnik članstvo v sledečih slučajih:

1. Ako je zaradi hudodelstva ali prestopka izgubil občinsko volilno pravico;
2. v slučaju smrti.

§ 7.

Kdor želi prostovoljno izstopiti iz zadruge, mora odpoved naznaniti do konca novembra upravnemu svetu pismo in tirjati potrdilo odpovedi.

Izstop pa velja šele s koncem tistega leta. Zadružni deleži izstopivših zadružnikov se izplačajo šele eno leto po preteku tistega poslovnega leta, v katerem se je izvršil izstop.

IV. Zadružni deleži.

§ 8.

Vsak zadružnik mora vplačati saj en zadružni delež v znesku **sto kron**.

Deleži se vplačujejo takoj ali pa v nepretrganih mesečnih obrokih najmanj po 10 K pri zadružni blagajni ali pa pri vplačilnih mestih, ki jih je določil upravni svet. Ako zadružnik ni vplačal polnega deleža v desetih nepretrganih mesečnih obrokih, se mora opomniti, da dopolni svoj delež. Če ne vplača v teku dveh mesecev po opominu zaostalih obrokov, zapadejo vplačani obroki rezervnemu zakladu in zadružnik se smatra izstopivšim.

V. Zaveza zadrušnikov.**§ 9.**

Zaveza zadrušnikov je omejena v smislu zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70.

Zadruga jamči za vse svoje obveze v prvi vrsti s svojim lastnim imetjem.

Če bi za poravnanje vseh zadrušnih obvez ne zadostoval pravilni dohodek tekočega leta, rezervni zakladi in drugo zadružno imetje, se seže na zadrušne deleže. Če pa vse to ne bi pokrivalo zadrušnih obvez, se nadaljna plačila razdele na posamezne zadrušnike v okviru njihovega jamstva.

Nepopolno vplačani zadrušni deleži se morajo takoj doplačati.

§ 10.

Vsak zadrušnik jamči v slučaju konkurza ali likvidacije zadruga za njene obveze ne le s svojimi deleži, temveč še z nadaljnim zneskom o višini istih.

VI. Bilanca, dobiček in izguba.**§ 11.**

Konec vsakega upravnega leta, ki se šteje od 1. januarja do 31. decembra, sklene upravni svet račune in sestavi bilanco na sledeči način: Med aktiva se vpiše: gotovina, vrednostne listine po kurzu 31. decembra, drugo premakljivo in nepremakljivo imetje ter aktivne terjatve zadruga. Med pasiva se vpišejo: zadrušni deleži, zadrušni dolgovi, pasivne terjatve, in rezervni zakladi. To kar ostane aktiv po odbitku pasiv, je čisti dobiček dotičnega leta.

§ 12.

Čisti dobiček se porabi nastopno: Najprej se odračuni 10 % na korist splošnemu rezervnemu zakladu. Ostanek se razdeli kot dividenda le na polno vplačane deleže. Dividenda pa ne sme presegati 7 % deleža. Kar ostane po pokritju 7 % dividende, se porabi za dotiranje posebnih rezervnih zakladov, n. pr. za pokritje morebitnih izgub iz gotovih poslovnih strok, za obnovljenje zadružnega inventarja, za osiguranje 5 % dividende v slučaju nedostatnosti dobička itd. O ustanovitvi takih posebnih rezervnih zakladov in o razmerju njegovega dotiranja sklepa občni zbor.

Kadar pa čisti dobiček, ki ostane po pokritju 10 % prispevka v splošno rezervo in 7 % dividende, iznaša še 2 % vplačane deležne vsote, sme občni zbor to 2 % preostajočo vsoto po svoji previdnosti odkazati deloma ali v celoti v splošni rezervni zaklad ali pa jo določiti deloma ali v celoti v obče koristne učiteljske namene.

Splošni rezervni zaklad se dotira le tako dolgo, da doseže 15 % vpisane vsote zadrušnih deležev. Ko se doseže ta vsota, je v prvi vrsti pokriti 7 % dividendo deležev, s pribitkom pa se ravna po določenih prejšnjega odstavka, toda s pristavkom, da se sme pribitek porabiti tudi za razdelitev superdividende.

§ 13.

Če se pokaže izguba, ki se ne pokrije z dohodki upravnega leta, se pokrije iz morebitnega v ta namen ustanovljenega posebnega rezervnega zaklada; če take posebne rezerve ni ali če ne zadošča, se seže na splošno rezervo, če ne zadošča tudi poslednja, se seže na druge rezerve in ostalo zadružno imetje, končno na zadrušne deleže; če pa ne zadošča še vse to, se razdeli pokritje primanjkljaja na zadrušnike po meri njihove zakonite solidarne obveze, vendar le skupaj do visokosti dvakratnega vpisanega deleža.

§ 14.

Račune in bilanco predloži upravni svet saj 14 dni pred rednim občnim zborom nadzorstvu v pregled.

O odobrenju računov in bilance sklepa redni občni zbor.

VII. Uprava in vodstvo zadruga.**§ 15.**

Zadruga upravlja svoja opravila samostalno s sodelovanjem zadrušnikov.

Njeni organi so:

1. Upravni svet;
2. uradniki in drugi uslužbenci;
3. nadzorstvo;
4. občni zbor.

1. Upravni svet.**§ 16.**

Upravni svet sestoji iz petih članov in dveh namestnikov, ki jih voli občni zbor izmed zadrušnikov z absolutno večino za dobo treh let. Če pri volitvi ne doseže nihče absolutne večine, se ima vršiti ožja volitev med onimi, ki so dosegli relativno največje število glasov. Pri enakem številu glasov odloči žreb.

Žreb vzdigne predsednik občnega zbora.

§ 17.

Upravni svet izvoli izmed upravnih svetnikov predsednika in njegovega namestnika z absolutno večino glasov.

Glede ožje volitve veljajo ista določila kakor pri volitvi upravnega sveta. (§ 16.)

Žreb vzdigne po letih najstarejši upravni svetnik. Ta skliče tudi sejo upravnega sveta v svrhu konstituiranja ter predseduje do izvolitve predsedstva.

§ 18.

Člani upravnega sveta se morajo takoj po izvolitvi naznaniti za vpis v zadrušni register; v dokaz izvolitve se predloži volilni zapisnik, ki ga mora podpisati predsednik občnega zbora in dva zadrušnika.

§ 19.

Upravni svet je načelstvo zadruga v smislu § 15. zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70, z vsemi v tem zakonu določenimi pravicami in dolžnostmi.

Upravni svet podpisuje v ime zadruga na ta način, da se podpišeta predsednik ali njegov namestnik in še en upravni svetnik pod zadružno tvrdko.

§ 20.

Upravni svet rešuje v svoj delokrog spadajoče zadeve v sejah, pri katerih predseduje predsednik; navzoča morata biti poleg predsednika ali njegovega namestnika še dva upravna svetnika, da so sklepni. Sklepa se z absolutno večino glasov. V slučaju enoliko glasov, odloči predsednik.

O vsaki seji upravnega sveta se sestavi zapisnik, ki ga podpišejo vsi navzoči upravni svetniki.

§ 21.

V slučaju stalnega zadržka, izstopa ali smrti posameznega upravnega svetnika se mora upravni svet za čas do prihodnjega občnega zbora dopolniti, in sicer tem potom, da se pokliče v upravni svet oni namestnik, ki je dobil pri rednem občnem zboru največ glasov; če sta bila dobila oba namestnika enako

glasov, odloči žreb. Upravni svet mora skrbeti, da se novi upravni svetnik takoj vpiše v združni register. Legitimira se tak upravni svetnik po posebnem zapisniku upravnega sveta, ki se mora sestaviti v tem slučaju.

§ 22.

Upravni svet kakor tudi vsak posamezni upravni svetnik se more po sklepu občnega zbora tudi odstaviti, preden poteče poslovna doba.

§ 23.

Predsednik upravnega sveta vodi zadrugo, jo reprezentuje nazunaj, ter jo zastopa sodno in izvensodno; sklicuje seje upravnega sveta in izvršuje njegove sklepe. Pisma, s katerimi se zadrugi ne nalaga nikake obveznosti, podpisuje predsednik sam.

Pogodbenih obvez za zadrugo pa predsednik sam ne more prevzemati. V ta namen je treba upravnega sveta, za obveznost nazunaj pa formalnega podpisa tvrdke v smislu § 19.

Vsaj vsake tri mesece se mora predsednik prepričati o blagajničnem stanju in mora v slučaju kakega nereda takoj ukreniti, kar se mu zdi primerno; to poroča tudi upravnemu svetu.

§ 24.

Če je predsednik zadržan začasno, ga namestuje podpredsednik.

Delokrog podpredsednika je v tem slučaju v vsakem oziru enak predsednikovemu delokrogu.

2. Uradniki in drugi uslužbenci.

§ 25.

Upravni svet namešča po potrebi uradnike in druge uslužbence, določa njihov delokrog in jim odmerja plačo.

V ostalem veljajo glede združnih uslužbencev določila § 16. zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70.

Legitimirajo se vsi uslužbenci po pismenem dekretu, ki ga sprejmejo pri imenovanju, odnosno po pismenem pooblastilu, ki označuje njihove morebitne pravice, zastopati zadrugo nazunaj.

3. Nadzorstvo.

§ 26.

Nadzorstvo sestoji iz pet članov, ki jih izvoli občni zbor izmed združnikov za dobo enega leta. Nadzorstvo izvoli izmed sebe predsednika, njegovega namestnika in zapisnikarja ter določi svoj poslovni red. Sklepa z absolutno večino glasov. Če je enoliko glasov, odloči predsednik.

Nadzorstvo je sklepčno, če so k seji povabljeni vsi člani in se je udeleže vsaj trije. O vsaki seji se mora spisati zapisnik, ki ga podpišejo vsi navzoči člani.

Delokrog nadzorstva je isti, ki ga določata §§ 24. in 25. zakona z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70.

4. Občni zbor.

§ 27.

Redni občni zbor se skliče enkrat v letu, in sicer vsaj do 15. junija. Izredni občni zbor se skliče, če se potrebno vidi upravnemu svetu ali nadzorstvu, ali če to zahteva od upravnega sveta ena tretina združnikov v posebni pismeni vlogi, v kateri se morajo navesti predmeti posvetovanja in sklepanja.

Dan, ura, kraj in dnevni red občnega zbora se razglasi vsaj 14 dni prej v „Učiteljskem Tovarišu“, in če se upravnemu svetu zdi umestno, tudi v drugih listih.

§ 28.

V delokrog občnega zbora spada:

1. Izprememba pravil;
2. razdružba in likvidacija zadruge;
3. odobrenje letnih računov in bilance;
4. volitev upravnega sveta in nadzorstva.

§ 29.

Na občnem zboru ima vsak združnik toliko glasov, kolikor ima deležev, vendar nikoli več, nego deset glasov in nikoli več, nego eno četrtnino navzočih glasov.

Združnika, ki se ne udeleži osebno občnega zbora, sme zastopati drug združnik na podlagi zakonito izdelanega pismenega pooblastila.

§ 30.

K vsaki točki dnevnega reda se pred glasovanjem otvori debata.

O predlogu za konec debate se sklepa takoj brez debate.

§ 31.

Občnega zbora se sme udeležiti vsak združnik.

Pravne osebe se ga udeleže po svojih načelnikih ali pa po pooblaščenih.

§ 32.

Občni zbor je sklepčen, če je navzoča vsaj ena četrtnina združnikov.

Ako bi občni zbor ne bil sklepčen, se skliče v treh tednih novi občni zbor, ki je sklepčen pri vsakem številu združnikov.

Sklepa se z nadpolovično večino opravičenih glasov; pri enoliko glasov odloči predsednik. Če pa je sklepati o razdružbi zadruge, je občni zbor sklepčen, če sta zastopani vsaj dve tretjini združnikov. Da je sklep veljaven, morajo glasovati zanj tri četrtnine navzočih oddanih glasov. Če pa pri takem občnem zboru nista zastopani dve tretjini združnikov, se skliče v treh tednih drug občni zbor, ki je brez ozira na udeležbo sklepčen s tričetrtno večino.

Glasuje se, kakor določi predsednik.

§ 33.

Občnemu zboru predseduje predsednik upravnega sveta. On imenuje enega, po potrebi tudi več zapisnikarjev, ki smejo biti uslužbenci zadruge.

Ob pričetku občnega zbora pozivlje predsednik opravičene udeležence, da se zglasijo in mu izročijo svoja poverila. Vsak udeleženec, ki ima pravico glasovati, se vpiše v zapisnik s polnim naslovom; navešati se mora tudi opravičenost njegovega glasovanja in število opravičenih glasov. Potem se preide na dnevni red. Kdor pride pozneje, se mora zglasiti takoj ob prihodu pri predsedniku in naknadno sprejeti v zapisnik.

Predsednik vodi zborovanje in odločuje način in vspeh glasovanja in v mejah dnevnega reda tudi vspeh predlogov in debat. Predsednik mora odrediti glasovanje po imenih, če to zahteva pet udeležencev.

Voli se z listki, per acclamationem pa samo tedaj, če ni ugovora.

Predsednik sme zahtevati, da se predlogi pismeno formulirajo in njemu izroče.

§ 34.

O občnem zboru se sestavi zapisnik, ki ga podpiše predsednik in dva overovatelja, ki jih izvoli občni zbor.

Sklepi občnega zbora se vpišejo v posebno knjigo. Pravilnost vsakega vpisa potrđita predsednik in zapisnikar občnega zbora.

VIII. Razglasila zadruga.

§ 35.

Zadruga razglasa svoje razglase izvzemši sklicevanje občnih zborov — § 27. — s tem, da jih nabije na desko v zadružni delarnici.

IX. Zadružno poslovanje.

§ 36.

Tiskarna učiteljskega tiskovnega društva izvršuje naročila zadružnih članov, bodisi za njihovo osebno potrebo, ali za potrebo njihovega poklica, podjetja ali obrta.

V osiguranje nepretrganega delovanja, brez katerega polen uspeh zadružnega namena ni mogoč, vstreza tiskarna učiteljskega tiskovnega društva tudi naročilom neudov.

V prvi vrsti pa izvršuje naročila zadružnikov.

§ 37.

Poslovanje tiskarne učiteljskega tiskovnega društva obsega vse stroke tiskarskega obrta in pomožnih obrtov in sme torej ista nabaviti si lastno knjigovoznico in prodajalnico za svojo zalogo. Izvrševanje imenovanega obrta je pa odvisno od državne koncesije in je dopustno le po pripravnem namestniku v smislu § 3. obrtnega reda.

§ 38.

Poslovni, službeni in disciplinarni red sestavi upravni svet. Vsi uslužbenci zadruga so neposredno podrejeni predsedniku upravnega sveta.

§ 39.

Zadružne knjige se vodijo po določilih trgovskega prava.

§ 40.

Na koncu poslovnega leta sklne upravni svet knjige in račune in sestavi letni račun.

Letni račun mora obsegati:

1. Vse dohodke in stroške poslovnega leta — račun prometa;
2. račun dobička in izgube;
3. račun bilance.

X. Razsojevanje preprirov.

§ 41.

Prepire iz zadružnega razmerja, bodisi med zadružniki, ali pa med zadružniki in upravnim svetom, razsoja nadzorstvo. Dotičnemu posvetovanju nadzorstva sme prisostovati predsednik upravnega sveta in en zadružni uradnik, ki ga določi predsednik, toda le s posvetovalnim glasom; kraj in čas seje nadzorstva se mora pravočasno naznaniiti upravnemu svetu. Zoper razsodbo nadzorstva je dopustna pritožba na občni zbor, ki razsoja končno in neprizivno.

Če zoper razsodbo nadzorstva ni pritožbe, je ta razsodba nespodbojno pravokrepna.

Prepire, pri katerih je nadzorstvo samo ali kak član kot stranka prizadet, razsoja neprizivno občni zbor.

XI. Prehodne določbe.

Prvo poslovno leto se začne z dnevom registriranja teh pravil in se konča z 31. decembrom istega leta.

Pri ustanovnem občnem zboru so bili izvoljeni v upravni svet za prvo upravno dobo:

1. Gospod Ivan Bernot, učitelj v Ljubljani.
2. " Fran Črnagoj, nadučitelj na Barju.
3. " Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani.
4. " Fran Trošt, nadučitelj na Igu.
5. " Karol Wider, učitelj v Ljubljani.

Oblast — učitelj.

III.*)

Kakor je za dober pristop enim v organsko celoto v izražanje svojih sklepov, misli in primernih čuvstev, tako in v skupni zvezi naj bo drugim. Tak je bil, je in bo šolski zakon, ki kot del najvišjega zakona enako očetovsko po zasluženju skrbi za ene kakor za druge.

Zopet jemljemo v pretrš tu prepisani odstavek iz Maslovega članka pod enakim naslovom. Maslo trdi tukaj, da je bil, je in bo šolski zakon tak, da skrbi enako očetovsko po zasluženju za ene kakor za druge. Tudi tu bi moral Maslo zapisati, da bi moral biti šolski zakon tak, a v Istri tega ni, in kar je dobrega v šol. zakonu, največkrat zavijejo razni šolski oblastniki, da ne odgovarja njegovi trditvi. Da je to res, hočemo dokazati z naslednjim:

Prepričani smo, da je Maslo čital v 38., 39. in 40. številanskega letnika našega lista objavljeni sestavek „Za odpravo krajevnega plačilnega sistema v Istri.“ V tem sestavku je dovolj jasno dokazano, da je istrski deželni zakon z dne 9. oktobra 1901, št. 35, tako prikrojen, da ne skrbi za vse enako očetovsko po zasluženju. Dokazano je, koliko je oškodovano slovansko učiteljstvo in s tem slovansko šolstvo. V čem se enako po očetovsko skrbi? Prepričanja smo, da le v tem, da mora slovansko ljudstvo enake šolske naklade plačevati kakor italijansko. Italijansko je pri tem na boljem, ker se mu s temi vzdržuje dovoljno število ljudskih šol in poleg tega še realni gimnazij v Pazinu, a slovanskemu ne dajo niti prepotrebni ljudskih šol.

Ogledal bi si lahko tovariš tudi članke, ki smo jih objavili glede imenovanja definitivnega učiteljstva. Dovolj jasno smo povedali, da ne gledajo pri tem nič na zasluženje, ker si ne moremo misliti, da bi imel oni večje zasluženje, ki je 2 do 3 leta v službi kakor oni, ki službuje že četrto stoletja. In vendar se pusti slednjega, da strada na mestu III. pl. razreda, a prvega se imenuje definitivno na mesto II. pl. razreda. Ako je to enaka, očetovska skrb po zasluženju, potem ne moremo reči, kaj je temu nasprotno.

Za drugo svojo trditev, da zavijajo šolske oblasti šolske zakone, kadar kaj dovoljujejo, da ni vsem enako, očetovsko po zasluženju, naj navedemo poleg dokazov, ki jih je bilo že mnogo v našem listu, še to: § 59. državnega zakona z dne 2. maja 1883 pravi: „Dolžnost, napravljati šole, uravnjuje deželno zakonodavstvo, držeč se tega načela, da je vsekakor ustanoviti šolo povsod, kjer eno uro na okolo po petletnem poprečnem (srednjem) številu biva več nego 40 tero otrok, ki morajo čez štiri kilometre daleč v kako šolo hoditi.“ Istrski deželni zakonodajalec je to v enakem smislu uredil v 1. § dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 20.

*) Zaradi tesnega prostora je zadnjič to nadaljevanje izostalo. Uredn.

Za to vedo šol. oblasti v Istri in so določila teh paragrafov vpoštevala že davno, a samo ob ustanovitvi italijanskih ljudskih šol. Za slovanske so sklenili v dež. šol. svetu, da se ustanove vsako leto le tri. Ali je ta sklep torej enako očetovski? Nam se zdi ta sklep tako nezakonit, da bi ga bil moral predsednik takoj sistirati, ako bi bil skrbel res enako očetovsko za vse, a to se ni zgodilo, ker je sklep naperjen proti Slovanom. Res je, da se izgovarjajo deželni očetje s pomanjkanjem denarja; ta njih izgovor pa je ničev, ker vzdržujejo italijanske ljudske šole, ki nimajo zakonito določenega števila otrok, ker vzdržujejo italijanski realni gimnazij, ki ga niso dolžni vzdrževati in ker dajejo podpore celo društvu „Lega.“ Ako bi šolski oblastniki res za vse enako očetovsko skrbeli, bi jim morali to povedati v brk in jih prisiliti, da vzdržujejo šole, za katere so obvezani skrbeti.

Še mnogih takih dokazov bi lahko navedli, a za sedaj nimamo ni časa ni prostora v listu. Upamo, da smo dovolj razločno povedali, kdaj se bodo pomirili duhovi zaradi kršenja zakonov. Mi smo storili svojo dolžnost, katere izvršitev se nam je še bolj zdela potrebna, ker smo mnenja, da je bil imenovani morda naročen le zato, da se bodo nekateri izgovarjali, da je v Istri v šolskih zadevah vse v redu in da je le nekaj kričavev, ki so nezadovoljni. Od naše strani je izvršena dolžnost, in pričakujemo, da bodo tudi deželni in državni poslanci naredili svojo dolžnost ter zahtevali od ministra, da odstrani one šolske oblastnike, ki kršijo šol. zakone ter jih nadomesti s takimi, ki bodo skrbeli za vse enako očetovsko po zasluženju in po zakonu. In ko se to zgodi, se pomirijo razburjeni duhovi. Prej pa ne!

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Prvič vemo, da izražajo otroci že v najnežnejši starosti svoje predstave čečkaje. Začetkom so te čečkarije črte brez vsakega redu; pozneje dobivajo nekoliko oblike — razvrščene so tako, da se jim pozna namen: otrok je hotel z njimi nekaj predstavljati, predstaviti izraziti. Dalje se jim pozna tehniška pomankljivost. Prave čečkarije so, a vendar nam ravno na tej stopnji služijo, da z njimi merimo, kako jasne so predstave v otroški duši. Viljema Amenta sin Karel nariše v starosti 1570 dni svinjo s 3 nogami, Zofija, njegova 2186 dni stara hči, mačko s peterimi nogami i. t. d. — in često se nahaja, da otrok nariše v šoli gos s 4 nogami. — Kaj nam je tu storiti? Gotovo ima nazorni nauk tu nalogo predstave pojasnjevati. Gotovo ni tehniška nedostatnost v risbi, kjer ima ta ali ona žival eno nogo preveč ali premalo; ta risba nas temveč uči, da je otroku treba predstaviti z naziranjem popravljati. Risarski pouk pa ima nalogo, da poda otroku pomoč, kako more izraziti predstavo, kolikor mogoče jasno, brez tehniških zaprek. To je mogoče, če se drži izraževanja s preprostimi črtami, ki naj postajajo vedno rednejše, vedno mirnejše in izgubljajo značaj čečkarij — prehajajo v velike poteze. To je tako, kakor pri nazornem nauku, ki ima nalogo, da predstave, ki jih prinese otrok v šolo, uredi, popravi, ojači, pojasni. Iz tega že sledi, da postopata na prvi stopnji nazorni nauk in risarski pouk z roko v roki in da rišemo tu predmete iz nazornega nauka.

Drugič vemo, da ne riše otrok v nežni dobi po predmetu. Njegova opazljivost ni toliko razvita, da bi mogel obenem dlje časa gledati na predmet in ga tudi risati. Če tudi mu postaviš predmet pred oči, ga bo risal na pamet. Predmet ga le moti, da ne more razvijati svojih tvornih moči in se gibati prosto.

Bilo bi zato prenaporno za učenca, če bi ga silili, da naj riše po predmetu. Prvo risanje je torej risanje na pamet.

Tretjič nam gre za to, da zbudimo v učencu veselje do našega predmeta. To je pa le mogoče, če rišemo na pamet. Če bi imel učenec predmet pred sabo in bi ga silili, da naj nanj pazi, bi se trudil posnemati vse malenkosti in opustil bi morda najbistvenejše reči. Ne moremo pač od njega pričakovati, da bi ločil bistveno od nebistvenega. Zapustila bi ga zmožnost, vse, kar opazuje, tehniško izraziti, in otrok bi opazil svojo slabost. Iluzija, ki se ji vda, ko riše svoje podobe: glavo s krogom, nos s črto, oko s piko, uho z zanjko, nogo s črto i. t. d. — mu zbuja veselje do dela. Če bi prej, ko bi se razvile njegove tehniške zmožnosti izraževanja, spoznal, kako nedostatne so njegove risbe, bi izginila iluzija, s to pa tudi veselje do risanja — in uspehi bi šli po vodi.

Otrok, ki riše na pamet, izraža le, kar mu je v spominu ostalo, in to niso malenkosti, ampak predstave v bistvenih potezah. Za te preproste predstave zadostuje, če se izražajo s preprosto črto. Prve risbe so toraj šematične.

Končno se mora naglašati, da je ta nehotno odmišljajoča funkcija prvi pojav umetniškega čuta in njegovega delovanja in da je to naivno delovanje podlaga, kako delujejo veliki umetniki. Znano je, da je n. p. eden največjih genijev pretečenega stoletja, Böcklin, ustvarjal svoja neumrljiva dela tudi po neposrednem naziranju; isto se poroča o Gabrielu Maxu in mnogo drugih velikih umetnikih. — Umetniškemu delovanju prva podlaga je torej risanje na pamet. Zato zahteva metoda novodobnega risanja, da se risanje na pamet goji na vseh stopnjah, kjer se risanje sploh uči, da je celo podlaga vsem vajam.

Kakor v drugih predmetih, se zahteva tudi v našem, da z risanjem na pamet vsakokrat prej, ko hočemo kaj novega risati, analizujemo otroško obzorje tako, da naročimo učencem, naj narišejo predmet tako, kakor si ga predstavljajo. Šele potem se predmet obravnava, pomankljive predstave se popravljajo in riše se še enkrat. Istotako lahko analizujemo otroško obzorje sploh, ako hočemo pozvedeti, kaj otroci najrajši rišejo, kakove so njihove predstave in v koliki meri so jih zmožni izraziti.

Take analize so se izvršile na raznih šolah tudi v Ljubljani, in gg. kolegi so poročali o jako zanimivih rezultatih. Nekatere teh risb so razstavljene.

Podati hočem rezultate Maitlanda, ki jih je iz 1570 risb javnih šol v Kaliforniji dobil.

Otroci od 5 do 7 let izkušajo predstavljati človeško podobo (45 %), živali (23 %), hiše, rastline in cvetice (3 %), reči navadne rabe (4 %), konvencionalne risbe (5 %) in okraske (3 %).

Za otroke od 8 do 10 let so ostala ta razmerja neizpremenjena; a od 14. do 17. leta so se pomnožile konvencionalne risbe in ornamenti od 8 do 17 %, risbe, predstavljajoče človeka, žival, rastline in hiše, pa so dosegle 50 %, 10 % in 4 %. Znani so nam taki podatki tudi od dr. Lukensa v Philadelphiji, ki je nabral 1232 risb in še drugi.

Za učitelja in metodo so te risbe velikega pomena. Kaj se učimo iz njih?

1. Risbe nam povedo, kaj otrok najrajši riše,
2. kake tehnike se poslužuje, ko izraža svoje misli,
3. da ga veselje reči, ki se gibljejo,
4. zremo, kake so otrokove predstave v tej ali oni reči,
5. iz risb lahko sklepamo na red, snago, marljivost, fantazijo in voljo učenčevu, sploh na njegovo osebnost, njegov značaj.

Učitelj naj zbira te risbe in naj uravna svojo metodo po njih, psiholog pa se iz njih še mnogo uči.

(Dalje.)

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: učiteljstvo tržiškega sodnega okraja čisti dohodek koncerta, ki ga je priredilo učiteljstvo tega okraja v Trzinu dne 16. junija pod spretnim vodstvom neumorno delavnega pevovodje in učitelja g. Karla Mahkote iz Trzica, 345 K. Vivat sequens! Od koncertov, ki jih prireja učiteljstvo na korist „konviktu“, nima dobička samo „konvikt“, ampak tudi učiteljstvo pridobi silno veliko na ugledu, kar je dandanes posebne važnosti; zato prirejanje koncertov p. i. učiteljstvu iznova prav toplo priporočamo. G. Ivan Macher, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani, 5 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Osebnosti v Istri. Imenovani so: Ivan Vratovič za učitelja III. razreda v Vodajanu, Jurij Beranek za učitelja II. razreda v Kopru, Fran Zorzenon za učitelja III. razreda v Muijah, Nikolaj Pegan za učitelja I. razreda v Lovrani, Franc Zec za učitelja II. razreda v Lovrani, Jožef Bertok za nadučitelja II. razreda v Lazaretu, šolski vodja v Lindaru, Ivan Martinčič, je premeščen v Pas, nadučiteljica v Kopru, Franja Orbanič-Spanger, gre v pokoj.

G. županu Ivanu Hribarju se je ob njegovi županski desetletnici pod vodstvom c. kr. okr. šolskega nadzornika g. A. Maierja poklonilo ljubljansko učiteljstvo vseh javnih in zasebnih šol. Na nagovor g. nadzornika je g. župan med drugim tudi omenil, da bi preskrbel šolskemu muzeju „Zaveze“ primerne prostore.

V občinski zastop mesta Idrije je bil v I. razredu pri volitvah dne 26. pret. m. izvoljen tovariš Stanislav Legat, c. kr. učitelj na rudniški deški ljudski šoli v Idriji.

Vpokojena sta tovariša Ambrož Poniž, nadučitelj v Rifembergu, Jožef Kragelj, učitelj v Gradišču in tovarišica Ana Lukman, učiteljica v St. Ferjanu.

Letnino za učiteljski konvikt sta plačala tov. Ferdo Rosenstein, nadučitelj in tov. Božena Kreč, učiteljica v Stranцах pri Konjicah. Živila!

Razstava ženskih ročnih del je bila povodom okrajne učiteljske skupščine v Nabrežini od 29. junija do 1. julija.

V deželni šolski svet za Goriško-Gradišansko so imenovani: prošt Faidutti, katehet Zorn in ravnatelj Križnič, vsi iz Gorice.

Za znanost in umetnost so darovali v zadnjih tridesetih letih ameriški milijonarji nad 4000 milijonov kron.

Učitelji-čebelarji. Kranjski čebelarji so zborovali na praznik sv. Petra in Pavla v Ilirski Bistrici. Pri tem zborovanju so predavali naši tovariši Fran Črnagoj, Hinko Likar in Fran Rojina, sami vrli čebelarji, ki imajo mnogo zaslug, da kranjsko čebelarstvo prav lepo napreduje.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani opozarja, da je od 1. julija t. l. naprej edina založnica kavinih izdelkov v korist te družbe le tvrdka „Ivan Perdan v Ljubljani“. Tvrdka Perdan je po tej družbi znana postala vesoljnemu Slovenstvu. Postala je pa obenem tudi družbina dobrotnica. Tudi to dobro ve naš narod. Perdanova kava je najboljša in konkurira z vsemi drugimi izdelki te vrste. Zunanja oprema te nove „družbine kave“ je umetniška in obenem poučna. Na nje ovitkih so podobe šolskih poslopij v Trstu, v Velikovecu, na Muti in na Savi. Slovenke, kupujte odslej le to novo družbino kavo!

Schmoranzerev risarski tečaj. Z dovoljenjem c. kr. štaj. deželnega šolskega sveta se je od začetka novembra l. l. pa do konca junija t. l. pod vodstvom strokovnjaka tovariša Schmoranzereja, sedaj c. kr. šol. nadzornika v Mariboru, vršil risarski nadaljevalni tečaj, ki se ga je na svoje stroške redno vdeleževalo nad 20 tovarišic in tovarišev iz celjskega okraja in ena tovarišica iz laškega. Tečaj je obiskoval tudi celjski okr. šol. nadzornik, Supanek. Med vdeležniki tečaja so bile v večini tovarišice, najštevilnejše je bila zastopana celjska deška okoliška šola, vse učiteljstvo je bilo pa zastopano z gotoveljske šole. Pouk se je vršil vsako nedeljo od 8.—12. ure. V tem pičlo odmerjenem času je tovariš Sch. praktično predelal temeljne vaje v perspektivnem in prostoročnem risanju po naravi ter je uvedel frekventante v metodo novodobnega risanja. Risb se je nabralo velik sklad —

najmarljivejši so jih napravili nad 60. Iz teh risb se razvidi, kako je umevati risanje po novih načelih, razvidi se pa iz njih tudi, kako krasno so nekateri risalci napredovali v tem kratkem času. Tovariš Sch. je svojim učencem dal podlago za samostojno nadaljno izobrazbo. Kar se pa tiče uvedbe risanja po novih načelih v ljudsko šolo, je toplo priporočal, da se to zgodi na vsak način na podlagi kakega dobrega navodila, drugače se lahko zaide na napačno pota. Takih navodil je veliko ter ima vsak svoje vrline, kakor tudi razna pota vodijo v Rim. Kot najprimernejši navodili priporoča Lucas-Ullmanna in Grube-Stadlerja. Delo, ki ga je g. Sch. dovršil s tem tečajem, je velikansko, zakaj iz nič je nekaj ustvaril. Skoraj pri vsaki lekciji mu je bilo treba najprej razpršiti malodušnost risalcev — saj je imel med učenci tudi take, ki niso imeli še nikdar čopiča v roki. — Neutrudljivo je razlagal, kazal, navduševal. Ko je bil kmalu po začetku tečaja imenovan za c. kr. šol. nadzornika mariborskega, ni se strašil daljne vožnje in zamude časa: njegova ljubezen do predmeta in požrtvovalna tovariška ljubezen je premagala vse ovire. — Med njim in obiskovalci tečaja se je razvilo ožje srčno razmerje, ki se je posebno pokazalo pri banketu, s katerim se je v nedeljo dne 24. junija t. l. zaključil tečaj. Tovarišu Schmoranzereju se je priredila prirsčna ovacija, in težka je bila ločitev od dragega učitelja.

Koncert in ples prirede koprski učiteljskišniki v Gorici dne 8. julija 1906 v prostorih hotela „Pri zlatem jelenu“ v korist učiteljskemu konviktu. Pri koncertu in plesu igrajo učiteljskišniki. Vstopnina h koncertu in plesu je 60 vin., za dijakke 30 vin., za družine do 4 oseb 2 K. Blagajnice se odprejo ob 8. uri zvečer. Začetek točno ob 9. uri. Ker je čisti dobiček namenjen učiteljskemu konviktu v Ljubljani, se preplačila hvaležno sprejemajo in objavijo v „Soči“. Vzpored: 1. R. Nováček: „Naš drugi milijon“, koračnica, igra orkester. 2. P. Křižkovský: „Utopljenka“, možki zbor. 3. B. Smetana: „Rozmysli si Mařenka“, iz „Prodane neveste“, igra sekstet. 4. P. Křižkovský: „Pastýř a poutníci“, možki zbor s tenor in bariton solo, s spremljevanjem orkestra. 5. J. Haydn: „Largo“, igra kvartet. 6. J. A. Rossini: „Uvertira“ k operi „Tancredi“. 7. G. J. Eisenhuth: „Bura“, možki zbor z bariton solo. 8. J. Pavlis: „Bosnjaška koračnica“, igra orkester.

Okrajna učiteljska skupščina za litijski okraj se je vršila letos 27. junija v šoli v Zatičini. Dnevni red je bil jako obširen, in lahko trdimo, da se je v vseh točkah razpravljalo kaj temeljito. O dokončnem šolskem in učnem redu je poročal F. Lužar, o pravicah in dolžnostih nadučiteljev s posebnim ozirom na lokalne učiteljske konference v smislu stalnega šol. in učnega reda J. Škrbine, kakšne učne pripomočke nam je rabiti v posameznih razredih, oddelkih in skupinah, nam je povedala Erna Zajčeva, o pravicah in dolžnostih učiteljev (učiteljic) s posebnim ozirom na lokalne učiteljske konference je razpravljala P. Tomšičeva, kot poročevalka „Šole in doma“ — splošnega referata — pa je določil nadzornik Ivano Dolinarjevo iz Višnje gore. Z največjim zanimanjem je poslušalo učiteljstvo temeljite in stvarne razprave referentov, od katerih se pač lahko trdi, da so rešili svoje naloge častno. — Pri tej skupščini se je vršila tudi volitev dveh zastopnikov učiteljstva v okrajni šolski svet. Izvoljena sta bila skoro soglasno dosedanja zastopnika Andoljšek in Zajec. Ta volitev je pokazala, da ta dva uživata popolno zaupanje učiteljstva, katerega interese sta zagovarjala vedno kar najodličneje. To se je pokazalo zlasti pri deželni učiteljski skupščini. Ta konferenca je pokazala, da vlada med učiteljstvom tega okraja najlepša sloga. Razna nesporazumljenja, ki so se pojavljala prejšnja leta med posamezniki, so izginila.

„Učiteljske Novine“ poročajo v zadnji številki o letošnji „Zavezini“ skupščini v Šoštanju.

Društvo „Abstinent.“ Prejeli smo vabilo na protialkoholno zborovanje društva „Abstinent“, ki ga priredi dne 15. t. m. v mali dvorani hotela „Union“ v Ljubljani. Predavanja se vrše zjutraj od 9. do 12. in popoldne od 2. do 6. Zvečer ob 1/2 8. je veselica z godbo, petjem, deklamacijami itd. Vstopnina k predavanjem in veselici 1 K. Za dijakke, člane in odposlance društev 50 h.

Boj za šolske maše. V Črnem vrhu nad Idrijo niso imeli doslej šolskih maš. Letos v aprilu je vprašal tamkajšnji

tovariš svojega župnika, ali bi mu meseca maja vsaj enkrat na teden dovolil omenjeno pobožnost. To bi se prav lahko zgodilo, ker imajo v Črnem vrhu dva duhovnika. Toda čujte! Ravno sedaj, ko se gospodje okrog „Slovenca“ najbolj vnamajo za šolarske maše, ko se penijo od jeze, ker jih je odpravil mestni šol. svet v Ljubljani, ravno sedaj je črnovrški dušni pastir zavrnil učiteljsko prošnjo, češ, da ima veliko štiftanih maš in da bi otroci sploh ne hoteli obiskovati službe božje. Učitelj je trdil, da bi učenci k maši kot oficijalni šolski prireditvi morali hoditi, a ta trditev je bila zaman. Tudi pritožba na idrijski dekanijski urad je ostala brez uspeha. Prošnja je šla celo na ljubljanskega škofa — a do danes ni iz Ljubljane odgovora, niti takega niti drugačnega. — Kaj se učimo iz tega? Da je klerikalcem vera in cerkev deveta briga, da mislijo nanjo samo tedaj, kadar kaj nese, da so pobožni in za verskonravno vzgojo vneti samo z jezikom, a da jim je srce ledenomrzlo. Brez skrbi torej lahko odpravijo povsod šolske maše, saj bo s tem prečastitim dušnim pastirjem celo ustrezno. Tako postanemo celo njihovi dobrotniki!

Pretirani šovinizem. Nemci si po krivici prisvajajo s plavico modro barvo, ki je del slovanske in francoske trobojnice. S plavico bi pa še radi druge dražili da bi se vanje zaganjali kakor purani ali biki v rdeči robec, toda pameten človek smatra plavico za nadožnjo cvetico ter pomiljuje tiste, ki jo zlorabljajo v politične namene. S tem, da si izposojujejo barve drugih narodov, najbolj zaničujejo svojo frankfurterico!

P. i. zavedno učiteljstvo prosimo, da naroča od-sihdob šolske tiskovine in sploh vsa tiskarska naročila edinole v A. Kleinovi tiskarni v Ljubljani. Svoji k svojim!

Razgled po šolskem svetu.

Enakopravnost na Ruskem. V Moskvi je začel izhajati ruski list „Ukrajina“, ki propogira, da se dá Rusinom svoboda pouka v materinem jeziku, kar jim je sedaj prepovedano. Čudno je res, da ne izpolnijo te želje Rusi svojim bratom Rusinom.

Novo podjetje. V Grubišnem Polju počne poslovati 1. avgusta „Sve opća učiteljska štedna i posmrtna zadruha Danica.“ K pristopu so vabljeni uradniki, profesorji, duhovniki, učiteljstvo, trgovci, obrtniki in kmetje.

Učiteljsko društvo v Berlinu šteje v 25. letu svojega obstanka 3154 članov. Pred 25. leti jih je bilo 500. Dohodkov je imelo letos 82.000 mark, imetja pa šteje 439.000 mark.

Listnica uredništva.

Na Štajersko. O društvenih razmerah prihodnjic. — **F. M.** v C. Krajni šolski svet obrača, okrajni šolski svet zavrača, deželni šolski svet pa obrne. Ugovor bi bil v Vašem slučaju brezuspešen. Sv. Birokracij ni bil še nikoli naš prijatelj. — **V Novomeški okraj.** Vaše poročilo priobčujemo prihodnjic. — **V članku „Častiljubje“** popravite v 5. vrsti (druga kolona) str. 231. besedo „stelce“ v „sesalce“.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 598/m. š. sv.

Kranjsko.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani razpisuje na mestni slovenski dekliski osemrazrednici mesto nove, 12. stalne učiteljice.

Pravilno opremljene prošnje je vlagati predpisanim potem pri c. kr. mestnem šolskem svetu do najkasnejše 14. julija t. l.

Na zakasnele in nepopolne prošnje se ne bo oziralo.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 26. junija 1906.

Št. 1602.

Na petrazredni ljudski šoli v Loškem Potoku je popolniti stalno, oziroma začasno učno mesto.

Pravilno opremljene prošnje naj se vlagajo tusem do 20. julija 1906.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet Kočevje, dne 30. junija 1906.

Št. 1433.

V krškem okraju se razpisuje s tem po eno učiteljsko mesto na tro-razrednih šolah v Skocijanu in Tržišču in na dvorazredni šoli v Trebelnem, kakor tudi voditeljsko in učiteljsko mesto na enorazredni šoli v Telčah v stalno oziroma začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 16. julija 1906.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 2. julija 1906.

Št. 1451.

Na dvorazredni ljudski šoli v Vrhpolju se razpisuje s tem 2. učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potem do 3. avgusta 1906.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 2. julija 1906.

Jubilejska samopomoč.

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice. Za sprejem se je oglašiti pri načelniku (zdaj nadučitelj **Frane Ks. Trošt** na Igu pod Ljubljano).

V društvo se sprejemajo le oni ki še niso nad 45 let stari.

Pristopnina se ravna po starostnih letih, in sicer od 20 do 25 let 2 K 50 v, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj in 1 K vpisnine. Letno se plača za rezervni fond 2 K.

Po društvenikovi smrti izplača načelnikstvo takoj zakonitim dedičem tolikokrat po dve kroni, kolikor je društvenikov. Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po dve kroni za nadaljni slučaj smrti. Konec leta 1905 je bilo pri društvu 200 članov.

Prijateljem slovenske mladine, šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom priporočamo:

„Zvonček“, III. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, IV. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, V. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, VI. letnik, nevezan 5 K, v navadni vezbi 5 K 60 h, elegantno vezan 6 K 40 h.

„Zvonček“, I. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

„Zvonček“, II. letnik, je pošel. Dobite samo še posamezne številke za skupno ceno 3 K.

Upravništvo „Zvončka“,
v Ljubljani, Rimska cesta 7.

Upravništvo „Zvončka“
proda več lepih

klišejev po nizki
ceni.

Upravništvo „ZVONČKA“
Ljubljana, Rimska cesta št. 7.

Naznanilo

p. n. članom deželnega učiteljskega društva
za Goriško in Gradiščansko.

Deželno učiteljsko društvo si je izprosil 1. 1903 od zdravstvene komisije
morskega kapeljišča v Gradu ugodnost, da plačajo udje, ki se izkažejo s
pristopnico k temu društvu, samo polovico zdravstvene takse.

Predsedništvo dež. učit. društva v Ajdovščini,
dne 2. julija 1906. Predsednik: Fr. Bajt.

Pravkar je izšla druga in pomnožena izdaja knjige Učne slike iz nazornega nauka za I. in II. razred.

Priredil Anton Maier.

Cena 2 K 50 h, po pošti 2 K 70 h.

Dobiva se v založništvu

L. Schwentnerja v Ljubljani

Prešernove ulice šte. 3.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrirana zadruga z omejenim jamstvom

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako
soboto od 5.—7. ure zvečer ali pa vsak dan potem poštne nakaznice ali
e. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.313). Za drugače storjena
vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4.32%, oddaja posojila na osebni kredit po
določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako
velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in
vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljavi 20 h v poštah
znankah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna
znanka za 20 h za dološiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A v 12 mesečnih rokih, in sicer	11 rokov	à 9 K	h, 12. rok	4 K	73 h
B " 18 " " " " " "	17 " " " " " "	6 " " " " " "	18. " 3 " 56 "		
C " 24 " " " " " "	23 " " " " " "	4 " " " " " "	24. " 4 " — "		
D " 38 " " " " " "	37 " " " " " "	3 " " " " " "	38. " — " 66 "		
E " 46 " " " " " "	45 " " " " " "	2 " " " " " "	46. " 1 " 81 "		
F " 60 " " " " " "	59 " " " " " "	2 " " " " " "	60. " — " 70 "		
G " 70 " " " " " "	69 " " " " " "	1 " " " " " "	75. " 1 " 42 "		
H " 85 " " " " " "	84 " " " " " "	1 " " " " " "	85. " 1 " 26 "		

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Živčne bolezni in nervoznost.

Ker trpi na teh boleznih tudi učiteljstvo, priobčujemo te vrstice, ki
smo jih posneli po „Knajpoveu“.

Težka naloga je povedati kaj porabnega o živčnih boleznih v malih
besedah. Zadovaljiti se moramo, ako se nam posreči razjasniti nekaj nespo-
razumljenj, ki ločijo ravno na tem polju mnenje lajikov od vede strokov-
njakov. Ko se misli na živčne bolezni, se loči navadno premalo ostro dve
vrsti bolezni, ki sta pač v svojih pogojih in v svojem razvoju popolnoma
različni in kateri zahtevata tudi različno zdravljenje. Samo prve, tako zvane
„organične“ živčne bolezni, zaslužijo pravzaprav svoje ime; druge v vrsto
nervoznosti spadajoče bolezni, pripadajo drugemu odstavku.

Organične živčne bolezni se lahko razume, ko se je dodobra spoznalo
sestav živčevja in njegovih delov (živcev, hrbtne mozga, možganov). Nji-
hova znamenja so otrplost, mišični krči, mišična sušica in bolečine, toda iz
teh simptomov sestavljene bolezni so vendar jako različne. Bolezen zavisi
pred vsem od napadenega dela živčevja; v drugi vrsti treba upoštevati tudi
posebno naravo vzroka te bolezni. Število vzrokov, ki povzročajo organične
živčne bolezni, je zopet jako veliko: poškodbe motenja krvnega kroga, oku-
žujoče kali, splošne bolezni organizma itd. Samo strokovnjaško izobražen
zdravnik lahko spozna različne živčne bolezni in jih lahko razločuje. Zdrav-
niška terapija žalibog še ni dosegla pri mnogih teh boleznih visoke stopnje,
pa tudi v ubranitev se ne da mnogo svetovati. Odkar je pa znano, da sta
dve najhujši živčni bolezni, jetika hrbtne mozga in pogresivna blazniška
hromota (omahčanje možganov) posledici sifilitične infekcije, se ne more
nikdar svetovati dovolj previdnosti v spolnem obnašanju. Sifilitike ni bilo
vedno pri nas, prenesli so jo l. 1493. na vračajočih se ladjah Kolumba.

Vrste nevarnosti ali neuroze so neenako pogostejše kot organične bo-
lezni; one so prave ljudske bolezni, na katerih trpe posebno srednji sloji
človeške družbe in gospe najvišjih krogov, mnogo manj delavci obojega spola.
Ker so te bolezni jako razširjene, se že lahko zahteva da zna vsakdo nekaj
o njihovi naravi; mnogim nepravilnostim napram ubogim bolnikom se bi
s tem izognilo. Pritožbe bolnikov so navadno — kakor se izražamo — „sub-
jektivne“ narave, t. j. zdravniška preiskava jim ne more pritrjevati po izidu;
o takih bolnikih se potem navadno meni, da pretvezujejo bolezen kot da bi
si delali bolne. Zraven teh pritožb igrajo še bojazen, strah in različne ne-
zmožnosti do kakega važnega dela veliko ulogo.

Čudno je, da bolniki sami o svojem stanju tako poredkoma pravilno
sodijo, da se boje navadno na podlagi svojih težav organskih bolezni, ka-
terih nimajo. Večkrat prihajajo k zdravniku in zahtevajo, ker ne poznajo iz-
raza „močni in šibki živci“, naj jim zdravnik ukrepi živce. To je seveda ne-
spametno, zakaj anatomske znanosti živci niso v veliki zvezi s splošnim stanjem
nervoznosti. Važna motenja pri nervoznih ljudeh izvirajo pravzaprav iz du-
ševnega življenja. Navadno se očita takim osebam, da si svojo bolezen le
domišljujejo. To je resnica, v kolikor se ponavlja sodelovanje duševnega živ-
ljenja pri bolezni, toda vsekakor ne sme biti to očitje, zakaj motenja v
duševnem življenju ali v zvezi med telesom in dušo so enako resne bolezni
kot so takozvane organične.

Mnogo je nervoznih oseb, katerih bolezen temelji na neugodni duševni
konstituciji, ki ne more odgovarjati zahtevam njihovega življenja. Tem ni
druge pomoči kot ta, da se jih iztrže iz njihovih življenjskih razmer in da
se jih spravi v primerne zavode. Pri drugih pa lahko mnogo pomaga vpliv
zdravnika, in šolski zdravnik kakor tudi higijeničar lahko
uspešno delujeta proti razvoju nervoznosti.

O rastoči nervoznosti našega časa se je menilo, da je neizogibna po-
sledica naših kulturnih napredkov; jako dvomljiva je pa neposrednost in
neizogibnost te posledice. Mnenja, da izvira nervoznost iz malokrvnosti ali iz
bolezni posameznih organov, se je že pokopalo. Tudi prenaporno delovanje
kot vzrok nervoznosti se jako precenjuje. Skrbna raziskovanja kažejo, da si
pridobe tudi normalno konstituirani ljudje nervoznost potem hudih pragreškov
proti higijeni spolnega življenja. Pri veliki važnosti seksualnega momenta za
telo in dušo je razumljivo, da zmanjša nepravdo gospodarstvo na tem polju
duševne zmožnosti v taki meri, da povzročajo duševna razvnanja ali pa drugi
vplivi nervoznost. Mnogi ljudje niti ne slutijo, da obstojijo tudi zahteve sek-
sualne higijene in da se narava bridko maščuje, ako se živi spolno po svoji
volji ali po predpisih nerazumnega družabnega reda. Ko se temeljito uredi
vsa ta vprašanja, se bo dalo gotovo konstatirati, da je mogoča napredujoča
kultura brez napredujoče nervoznosti.

Važnost cepljenja koz.

Ako bi bilo treba dokazati, da spremljajo zdravstvene ukrepe proti na-
lezičnim boleznim dobri, seveda ne vedno priznani uspehi, bi moralo že
zmanjšano število smrtnih slučajev zaradi osepnic (koz), ki se je pojavilo
tekoma let, dokazati prej omenjeno trditev v popolnem obsegu. Kakor poroča
„Avstrijs. sanitet.“, je umrlo v petletnih obdobjih zadnjih dvajset let zaradi
osepnice:

l. 1881 do 1885	15.443
„ 1886 „ 1890	10.163
„ 1891 „ 1895	4.284
„ 1896 „ 1900	1.427
l. 1901	96
„ 1902	44
„ 1903	21

Mnoge avstrijske dežele so že nekaj let sem popolnoma prosto osepnic;
v drugih se omejujejo pojavljajoča se obolenja na posamezne, od drugod do-
nešene slučaje, katerih se ne bo mogoče nikdar odkrižati, dokler bo dovoljen
vstop osebam, ki prihajajo iz takih krajev, kjer razsajajo osepnice. Celo v

Galiciji, kjer so se vzdržavale krčevito osepniške epidemije, se je dosegel popoln uspeh in smrtni slučajji so se omejili l. 1903. na 10 izmed vseh 21 slučajev v Avstriji. Te uspehe je treba tem višje ceniti, ker pri nas ne podpira zakonito prisilno cepljenje koz truda zdravstvenih organov, ki morajo le na to gledati, da omejijo razširjevanje epidemij potom splošnih priprav in da dovedejo le z osebnim vplivom na prebivalstvo, ki mu groze osepnice, do uporabe najuspešnejšega ubranila pred osepniško nalezljivostjo, t. j. do cepljenja koz.

V zadnjih letih se je večkrat zaneslo to bolezen v naše kraje, ker so razsajale osepnice v sosednih državah, pred vsem v Italiji, na Balkanu, v Rusiji; iz teh krajev so prihajali k nam delavci, izseljenci itd., toda ker se jih je pri nas koj spoznalo, da so bolni na osepnicah, se jih je koj izoliralo. S strogo izvršeno centralizacijo brzojava, ker se mora namreč vsak nov slučaj osepnic brzojavno naznaniti notranjemu ministerstvu, ki uredi potrebne priprave po okoliščinah ne samo tam, kjer se dogodi slučaj, ampak tudi v deželah, skozi katere je dotični bolnik potoval, se je vedno posrečilo omejiti bolezen in ovirati njeno razširjenje.

Da je cepljenje koz najboljša in edino sredstvo proti osepnicam, dokažejo med drugimi sledeča dejstva:

V vojni l. 1870—71 je izgubila francoska armada 23.400 mož zaradi osepnic, vračajoča se nemška vojska pa le 450 mož, dasi je razsajala tačas na Francoskem velika epidemija. Tudi med francoskimi jetniki, ki so ostali na Nemškem, so razsajale osepnice, katere so pa izginile koj, ko se jim je cepilo kože.

Istotako mogočen dokaz za korist cepljenja koz nam dajata Bosna in Hercegovina. Ko je Avstrija vojaško zasedla te dežele, so grozno razsajale v njih ošpice. Med kristjanskim prebivalstvom je bilo cepljenje koz že od nekdaj v navadi. Šlo je sedaj samo se za to, premagati predsodke mohamedanskega prebivalstva, kar se je tudi posrečilo po ugodnih uspehih prvega cepljenja koz. Še leta 1889. je obolelo v omenjenih deželah 13.000 oseb, cela stotina vsega prebivalstva. Leta 1902. se je smatralo osepnice izgubljačim se boleznim, ker ni bil niti en slučaj prijavljen oblastim. Od leta 1883. do 1898. so cepili kože 772.000 ljudem, torej skoraj vsi mlajši generaciji. Le še poedine slučaje se занесе od takrat iz sosednih okrajev, toda ti slučajji ostanejo posamezni in ne povzročajo nadaljnjega razširjenja te bolezni.

Iz navedenega lahko posname vsak objektivno misleči človek, da je sistematično cepljenje koz absolutno potrebno ubranilo prebivalstva za to bolezen.

Po „Knajpovcu“.

Poslano. *)

Od mnogo strani sem prejel vprašanja, zakaj sem tako grozovito discipliniran. Neki tovariš je celo vzkliknil: „Za Boga, ali si morebiti koga ubil?“

Ker nisem v položaju, da bi vsakemu posebe odgovarjal, priobčujem v splošno pojasnilo sledeče vrstice.

Dne 11. januarja 1905. l. sem prejel od c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani pisanje, ki se mi v njem očitajo sledeči prekrški (navajam izvirno):

„... 1. dass Sie im Schuljahre 1904/05 mit der Alltagsschule erst am 19. September, mit der Wiederholungsschule erst am 6. Oktober begonnen haben; 2. dass Sie den Unterricht in der Wiederholungsschule verkürzen; 3. dass Sie am 3. November 1904 ohne einen Urlaub erwirkt zu haben, Ihren Dienstoff eigenmächtig verlassen haben, infolgedessen der Unterricht an der Wiederholungsschule ausgeblieben ist; 4. dass an der Ihrer Leitung unterstehenden Schule bis zum 10. November 1904 mit Ignorierung des genehmigten Stundenplanes in Folge Ihres Verschuldens kein Unterricht in den weiblichen Handarbeiten erteilt worden ist; 5. dass Sie es vorsätzlich unterlassen haben, alle nicht gerechtfertigten Absenzen der Wiederholungsschüler (?) anzuzeigen und 6. dass Sie endlich bis zum 10. November 1904 in der Wiederholungsschule und in der II Klasse nicht eine einzige Aufgabe aus dem Aufsätze und aus dem Rechnen haben schreiben lassen.“

Debelo sem pogledal, ko sem prečital te vrstice. Ali je to resnica, šala ali prevara? Ne, že mora biti resnica, zakaj malo vrstic nižje me zbode v oči sledeči stavek: „Der k. k. Landesschulrat findet gegen Sie... die Disziplinarstrafe der Entziehung der Funktion eines Oberlehrers unter gleichzeitiger strafweiser Versetzung auf einen anderen, später zu bestimmenden Dienstposten zu verhängen!“

„Bogme, to pa ni šala, niti ne prevara!“ sem si mislil, ko sem prebral podčrtani stavek. Prepričanemu o svoji nedolžnosti ter dobro slutečemu, da je ta drakonična kazen le plod nizkotnega denuncianstva in škodoželjnosti, mi je srd burneje pognal kri po žilah in roka se mi je stisnila v trdo pest. Toda prišlo so mi na misel besede Goethejeve:

Im Auslegen seid frisch und munter!
Legt ihr's nicht aus, so legt was unter.

Pomiril sem se ter sklenil poslati rekurz na naučno ministrstvo. In sedel sem in napisal 14 strani obsežen rekurz, in sicer v nemškem jeziku, da bo izvestna gospoda bolje razumela.

Najbolje bi bilo, da bi zdaj kar prepisal dotični rekurz. A to bi bilo preobširno in rekurza ta hip tudi nimam pri rokah, zakaj izvirnika mi niso vrnili, a prepis je v rokah nekega poslanca. Zato hočem le kratko povedati, kako je pravzaprav z očitanimi prekrški!

Ad 1. Res je, otvoril sem vsakdanjo šolo tri dni kasneje. A kdo je bil tega kriv? Predsednik kraj. šolskega sveta, ki se na vse moje opo-

mine nič ni zmenil za to, da bi o pravem času dal šolske sobe belit ter izvršiti potrebne poprave v šoli. To je c. kr. okraj. šolski svet krški dobro vedel, saj sem mu sam poročal že prej. In res sem z razpisom z dne 9. septembra, števil. 1808, dobil to obvestilo: „Šolskemu vodstvu na Trebelnem. Ako se bode novo šolsko leto pričelo šele 19. t. m., a ne dne 16. t. m., se mora zamujeni pouk nadomestiti... V prihodnje naj se pa skrbi, da se bode snaženje vršilo pravočasno.“

Zamujene dni sem res nadomestil o počitnicah. — Ponavljajna šola pa se je pričela res 6. oktobra iz tehničnih vzrokov, kar smo sklenili ob navzočnosti predsednika krajnega šolskega sveta v lokalni učiteljski konferenci 19. septembra 1904. Vprašam torej, kdo je bolj zaslužil kazni, jaz ali predsednik kraj. šolskega sveta, ki je s svojo nemarnostjo povzročil, da se šola ni pravočasno odprla?

Ad 2. Pouk se ni krajšal brez posebnih vzrokov. — Le o žugajočem hudem vremenu smo časih izpustili otroke prej domov, saj ima največ učencev 4—10 km po vratolomnih stezah daleč v šolo. Sploh je menda ni šole s težjimi razmerami kakor na Trebelnem. Lahko se računati na tej dvozrednici 500 šolodolžnih otrok, od katerih ima le kakih 50 manj nego 4 km daleč v šolo! Neki prejšnji nadzornik mi je sam pisal: „Vraga, saj ste Vi gospodar v šoli! Če vidite, da je grdo vreme, da se bliža huda ura, da je tema, smete otroke izpustiti iz šole. Saj ste odgovorni za zdravje otrok!“... Zakaj se šola ne razširi, v tem so razni vzroki. Gosp. predsednik kraj. šolskega sveta mi je rekel: „Čim se šola razširi, odstopim!“ Qui capere vult, capiat!

Ad 3. Gdč. učiteljica si je bila za 3. november 1904 izprosila od mene dopust, ker je šla domov. A jaz sem bil tisti dan bolan in sem se zdravil doma, kar sem naznanil bil tudi kraj. šolskemu svetu. Mari nima nadučitelj pravice dajati dopusta do tri dni, in ali mora uboga učiteljska para poučevati tudi, če je bolan?!

Ad 4. Da se na naši šoli l. 1904. do 10. novembra niso učila ženska ročna dela? Res je! A pokažite mi postavo, ki bi zahtevala, da bi se morala skozi vse leto poučevati ženska ročna dela, posebno na taki šoli s toli težkimi terenskimi razmerami kakor je na Trebelnem! Berite v Heinzeju na strani 153. „O šolah za ženska ročna dela“, § 73. Kako naj pa deklice, ki imajo po 4—10 km daleč v šolo, zahajajo k ženskim ročnim delom že ob 8. uri zjutraj zlasti pozimi! Ali naj z lučjo hodijo na pot? Jaz sem se sam obrnil v tem oziru do c. kr. okraj. šolskega nadzornika, proseč olajšave. In odgovoril mi je uradno: „Olajšave glede ročnih del, oziroma, koliko časa se poučujejo ženska ročna dela, sme deliti samo okrajni šolski svet v svoji seji, torej predložite primerno prošnjo ter jo utemeljite!“ Tako mi je pisal g. Stiasny 29. sept. 1904. Vložil sem prošnjo ter čakal odgovora, in, ko mi je došel dotični ukaz, se je takoj pričelo z ženskimi ročnimi deli. C. kr. okraj. šolski svet je namreč zahteval naj se poučujejo ženska ročna dela vse leto „vsaj o lepem vremenu“.

Ad 5. Kar se meni očita v tej točki, je docela neresnična! Res je le to, da gdč. učiteljica kot novinka v službovanju ni izkazala dotičnih zamud, a izkazal sem jih vendar jaz sam pozneje.

Ad 6. Res je, da do 10. nov. 1904 nisem dal pisati nobene šolske naloge. A kako naj jih dam pisati, ko otroci niso imeli zvezkov, ker vlada tukaj tolika revščina, da ljudje velikokrat še za sol nimajo?! Ali naj učitelj sam, „bei seinem Hungerlohn“, kupuje iz svojega žepa otrokom zvezke?! Ko je krajni šolski svet bil prisiljen, da je ubožnejšim otrokom kupil zvezke, potem so se takoj jele pisati naloge! Ta bi bila lepa, da bi se nedostatki, ki izvirajo iz ubožstva staršev, pisali na rovaš učitelja-trpina!!

Toliko torej v pjasnilo. Bil sem gotov, da zmagam, saj bi ne bilo prvokrat, kar sem zmagal proti sklepom c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani! In vrhutega je pomisliti, da, če bi se smatrala ta očitanja za prekršek, vendar so vse te stvari prave lapalije in gotovo je, da odmerjena mi kazen ni v nikaki razmeri z svojimi — prestopki!... Toda peščica mojih „zarotnikov“ je napela vse moči, in rekurz je bil — odbit!... Najbrže so si mislili: „Kaj, če bi ta človek zmerom zmagoval?“

Bodi si že kakorkoli hoče, konstatujem, da je stvar obudila veliko senzacijo! Tukajšnji vdani mi farani pa so podali protest na deželni šolski svet. Seveda ni pomagalo.

In zdaj bi moral na stare dni, osivel in bolehen učitelj romati v skrajnje gorato gnezdo dežele kranjske, kjer ni nikake komunikacije in kjer bi bilo moje delovanje na pisateljskem in muzikalnem polju jako ovirano! Vse to bije v obraz vsaki humaniteti! A bodi si! Več kakor do smrti tirati me ne morejo!...

Edina tolaža v teh bridkostnih urah mi je spomin na velespoštovanega g. ravnatelja Ivana Lapajneteta, kateremu se ne godi primeroma veliko bolje od mene! Slabo plačilo sva žela oba, jaz in g. Lapajne, da sva se ravnala po besedah Gregorčičevih:

Dolžan ni samo, kar veleva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan! —

A nadejem se, da se dobi neustrašen poslanec, ki osvetli na primernem kraju to nečuvno stvar in, ako bi se tak ne dobil, naj vsaj publicistika stori svojo dolžnost!

Midva z Lapajnetom pa se, opustivši vso nepotrebno ponižnost, z ozirom na svoje dozdanje delovanje, lahko tolaživa z izrekom:

Ferunt summos fulmina montes!

Na Trebelnem, 10. junija 1906.

Janko Leban.

*) Uredništvo je odgovorno le toliko, kolikor zahteva tiskovni zakon.